

продукти першої необхідності має бути витрачено 65% доходу, не може забезпечити достатній рівень зайнятості у сфері сільськогосподарського виробництва. Даний висновок може бути підтверджений нормами міжнародної статистики за даними якої, суспільствами з низьким рівнем добробуту вважаються ті, де понад 50% доходу витрачається на продукти харчування.

Висновки. Головною умовою відтворення трудового потенціалу повинно стати створення необхідних економічних, організаційних і соціальних умов для діяльності тих господарських структур, які забезпечать селян роботою та сприятимуть соціальному розвитку сільських територій. Досягти збільшення рівня заробітної плати населення в сільському регіоні можливо при збільшенні обсягу валової доданої вартості на 1 тис. грн., тоді середньомісячний розмір заробітної плати збільшиться на 100 грн. при незмінному впливі факторів рівня беззбитковості та забезпеченості оборотними коштами. Найбільший вплив здійснює показник оборотних коштів сільськогосподарських підприємств. Збільшення даного показника на 1 тис. грн. в розрахунку на 1 га с.-г. угідь дозволить збільшити середньомісячний рівень заробітної плати на 418,45 грн. Таким чином, доведення рівня заробітної плати до розміру раціональної споживчої здатності може проходити шляхом удосконалення управління оборотними коштами.

Список використаної літератури

1. Бажан І.І. Концептуальні основи відтворення трудового потенціалу та його розвитку // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №6 (25). – С.93-96.
2. Вітвицький В., Метельська З., Величко А. Сучасні проблеми заробітної плати в сільському господарстві та шляхи її вирішення // Україна: аспекти праці.- 2008.-№2.-С.18-24
3. Державна програма зайнятості населення на 2015 рік (12.08.2008). // www.rada.gov.ua
4. Лишиленко В.І. Відтворення трудових ресурсів аграрної сфери // Економіка АПК. – 2007. – №1. – С.56-65.
5. Павловська Н. Необхідність та шляхи забезпечення випереджаючого зростання заробітної плати // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №2 (21). – С.10-13.
6. Струмилин С.Г. Проблемы экономики труда. - М.: Госполитиздат, 1957. – 733с.

УДК: 314:331.522.4 (477.44)

АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНО-ТРУДОВИХ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ СЕЛЯН

Д.М. ТОКАРЧУК, аспірант*

Вінницький національний аграрний університет

The influence of demographically-labour factors on forming of employment of rural territories population is analyzed in the article. The indexes of birth-rate, death rate and migration and their influence on demographic potential are analyzed.

В статье анализируется влияние демографических и трудовых факторов на формирование занятости населения сельских территорий. Проанализированы показатели рождаемости, смертности и миграции и их влияние на демографический потенциал

Вступ. Формування системи зайнятості є складним соціальним процесом, а вивчення будь-якого соціального процесу неможливе без урахування сучасних демографічних реалій, які визначаються як в процесі природної зміни поколінь, так і під впливом комплексу соціально-економічних факторів. Склад населення змінюється з наступних причин: народжуються,

* Науковий керівник – А.Г. Мазур, д. е. н., професор ВНАУ

підростають та включаються до складу певних груп нові покоління; помирають люди старшого покоління; відбувається міграційний приплив та відтік громадян; має місце соціальна та економічна мобільність, в ході якої людина може змінити освіту, професію, вид занять, кваліфікацію, місце роботи, тощо.

Демографічний розвиток регіону інтегрує результати минулих та сучасних соціально-демографічних процесів через індикатори народжуваності, смертності та міграції. [1, с. 152]

Постановка завдання. Досягнення сталого демографічного розвитку, створення належних умов для відтворення населення є важливими чинниками формування системи зайнятості. При цьому завдання полягає не стільки в подоланні депопуляції, скільки у підвищенні якості та рівня життя населення, збереженні його життєвого і трудового потенціалу.

Багато аспектів досліджуваної проблеми розглядалися у працях таких вчених як О.А. Богуцький, О.Д. Гудзинський, В.С. Дієсперов, Ю.М. Краснов, І.В.Прокопа, П.Т.Саблук, Л.М. Худолій та інших.

Проте, слід зазначити, що при всій різноманітності і практичній цінності досліджень ситуація в Україні залишається вкрай несприятливою, тому важливим є поглиблене дослідження демографічно-трудова чинників формування системи зайнятості, особливо на селі, де негативні явища проявляються особливо чітко. Об'єктом дослідження є Вінницька область, для якої характерним залишається переважання сільського населення над міським.

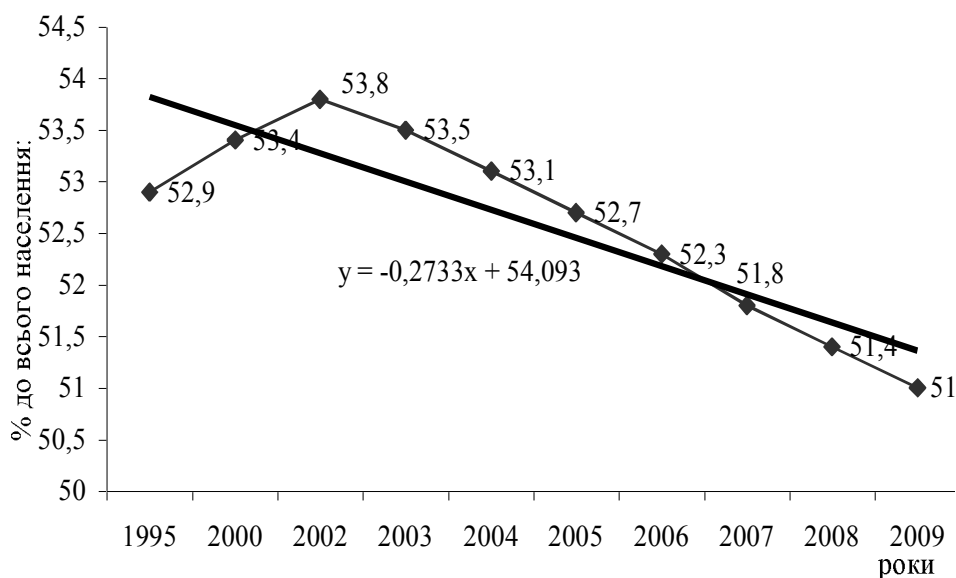
Результати. Оцінка демографічно-трудова чинників включає кількісні і якісні показники. До кількісних перш за все відноситься кількість наявного і постійного населення.

Таблиця 1

Демографічні характеристики Вінницької області та умови щодо їх формування

Показники	Роки					2010 р. до 2006 р., %
	2006	2007	2008	2009	2010	
Наявне населення станом на 1 січня, тис. осіб	1701,6	1686,5	1672,2	1660	1650,6	97,0
міське	811,9	813	812,9	812,6	814,2	100,3
сільське	889,7	873,5	859,3	847,4	836,4	94,0
Відсотків до всього населення						
міське	47,7	48,2	48,6	49,0	49,3	x
сільське	52,3	51,8	51,4	51,0	50,7	x
Постійне населення станом на 1 січня тис. осіб	1694,5	1679,4	1665,1	1652,9	1643,5	97,0
чоловіки	774,4	804	761,2	755,9	752,6	97,2
жінки	920,1	875,4	903,9	897	890,9	96,8
Відсотків до всього населення						
чоловіки	45,7	47,9	45,7	45,7	45,8	x
жінки	54,3	52,1	54,3	54,3	54,2	x

* Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

Рис. 1 Динаміка частки сільського населення в загальній чисельності наявного населення Вінницької області, %

* Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області, власні розрахунки

Кількість наявного населення станом на 1 січня 2010 року становить лише 97% від рівня 2006 року (зменшилось на 51,0 тис. осіб) і зменшується щорічно.

Для Вінницької області характерною є тенденція до зменшення частки сільського населення в загальній чисельності наявного населення (рис. 1). Станом на 1 січня 2010 року вона була найменшою за досліджуваний період і склала 51,0%, натомість найбільша частка - 53,8% - спостерігалася у 2002 році.

Якщо здійснити аналітичне вирівнювання даного показника за допомогою методу найменших квадратів, то отримаємо рівняння тренду частки сільського населення $y = -0,2733x + 54,093$, що підтверджує негативну динаміку.

У Вінницькій області рівень народжуваності є дещо нижчим загального по Україні і не забезпечує відтворення населення. Хоча позитивним явищем є те, що рівень народжуваності як по області, так і на сільських територіях має тенденцію до зростання з 2005 року. У 2009 році по області було народжено на 2879 осіб більше, ніж у 2005 році (18053 і 15174 осіб відповідно).

Невисокий рівень народжуваності населення має глобальний характер і зумовлений цілим рядом причин: економічних, соціальних, психологічних, біологічних. Якщо заможні верстви населення враховують витрати часу та грошей на забезпечення майбутнім дітям необхідного інтелектуального та фізичного розвитку, то бідні враховують елементарні потреби в їжі, одязі, житлі. Однак не слід очікувати, що з підвищенням рівня життя зросте і народжуваність. Якби зв'язок був таким простим, не скоротилася б народжуваність в усіх без винятку економічно розвинутих країнах до рівня, який не забезпечує навіть простого відтворення покоління батьків.

Поряд з низькими економічними можливостями суспільства вагомою перешкодою зростання народжуваності є втрата традицій багатодітності. Нами було проведено соціологічне дослідження на тему: „Пріоритети в житті сучасної молоді” на базі вищих навчальних закладів м. Вінниці [3, с.5]. В ході дослідження нами було опитано біля 200 молодих людей віком від 18 до 25 років, з них 96 чоловіків і 104 жінки. Результати дослідження показали, що двоє дітей у сім'ї є нормою для 80% респондентів. Троє і більше дітей планують мати лише 7% опитаних. Отже, у життєвих ціннісних орієнтаціях вінничан виділяється певна межа народжуваності, за яку не можна переступати, оскільки за нею виявляється низка матеріальних проблем, та навіть суспільне осудження.

Переважає смертність над народжуваністю призводить до стабільно від'ємного природного приросту населення. За період з 1993 по 2009 р. природне скорочення чисельності населення області щороку становить майже 49 тис. осіб.

Ще одними складовими незворотних демографічних втрат є високий рівень смертності дітей віком до 1 року та чоловіків працездатного віку (через надмірну смертність від хвороб системи кровообігу та внаслідок дії зовнішніх факторів). Цей показник є одним з найвищих у Європі.

У Вінницькій області чисельність людей похилого віку в 1,6 разів перевищує кількість дітей та підлітків у віці до 16 років. У сільській місцевості регіону на 1 січня 2009 р. проживало 265,5 тис. пенсіонерів, або 31,3% всього сільського населення. Для порівняння: у місті цей показник – 20,8%.

Зростання частки осіб пенсійного віку призводить до збільшення обсягів споживання суспільних ресурсів на соціальне забезпечення в старості. За умов обмеженості таких ресурсів поширюється бідність та поглиблюється соціальна нерівність за віком. Бідність населення похилого віку зумовлює посилення тиску осіб пенсійного віку на ринок праці та додаткові матеріальні обов'язки працездатного населення.

У сільській місцевості процес старіння населення є більш інтенсивним, ніж у міських поселеннях, через що смертність сільського населення вища. В 2008 р. у селах рівень смертності становив 21,7 померлих на 1000 мешканців, у міських поселеннях – 12,3 особи.

Зниження смертності і продовження тривалості життя буде супроводжуватися прискоренням процесу старіння населення. Очікується, що до 2015 року питома вага осіб старше 60 років досягне 21,7 відсотка загальної чисельності населення (серед жінок - 26, чоловіків - 16,8 відсотка), при цьому на 1000 осіб працездатного віку припадатиме 438 осіб пенсійного віку. [3]

Викликає занепокоєння і той факт, що у сільській місцевості смертність дітей є набагато вищою, ніж у міських поселеннях. Це свідчить як про низький рівень медичного обслуговування на селі, так і про зменшення трудового потенціалу села у майбутньому.

Демографічно-трудова чинники у кількісному вимірі визначаються і як сукупність людино-років періоду трудової діяльності або років економічної активності. Очікувана тривалість життя при народженні у 2008-2009 рр. у Вінницькій області складає 70,37 років, хоча для чоловіків цей показник знаходиться на рівні лише 64,91 років.

Якісні демографічно-трудова чинники впливу на систему зайнятості передусім визначаються станом здоров'я населення. Лише здорове, фізично, емоційно і духовно розвинене суспільство може задовольнити потреби держави в інноваційному розвитку, сталості соціально-економічних перетворень. Як незадовільний стан здоров'я оцінює десята частина респондентів, причому хворіє на хронічні захворювання третина опитаних.

Серед причин низької очікуваної тривалості життя, втрати здоров'я та зростання смертності слід назвати низький рівень і несприятливі умови життєдіяльності значної частини населення, особливо в сільській місцевості, низьку ефективність існуючої системи охорони здоров'я, поширеність шкідливих звичок та нехтування нормами здорового способу життя.

Крім того, Вінниччина втрачає трудовий потенціал внаслідок відпливу, інтенсивного міграційного руху (табл. 2, 3.). Низький рівень оплати праці, особливо в еквіваленті до іншої валюти, значне безробіття перетворюють трудову міграцію на основний засіб забезпечення прийнятної рівня життя значної частини населення країни.

Якість трудового потенціалу обумовлюється високим рівнем професійної підготовки, який дозволяє визначити ступінь забезпеченості економіки кваліфікованими кадрами.

З кожним роком зростає питома вага випускників дев'ятих класів, які продовжують навчання для здобуття повної загальної середньої освіти. В 2008р. 57,8% випускників перейшли до десятих класів денних загальноосвітніх навчальних закладів, 2,5% – до вечірніх шкіл, 18,7% вступили до професійно-технічних навчальних закладів, 22,0% – до вищих навчальних закладів.

Таблиця 2

Міграція населення Вінницької області у 2009 році, осіб

	Число прибулих		Число вибулих		Приріст (скорочення)	
	2009 рік	2008 рік	2009 рік	2008 рік	2009 рік	2008 рік
Вінницька область	29220	29268	29767	30933	-547	-1665
міські поселення	17241	16880	15783	16533	1458	347
сільська місцевість	11979	12388	13984	14400	-2005	-2012

* Джерело: Експрес-випуск Держкомстат Головне управління статистики у Вінницькій області
17.02.2010р. 11/37-214

Таблиця 3

**Розподіл мігрантів сільської місцевості Вінницької області за потоками і типом поселень
у 2009 році, осіб**

	2009 рік			2008 рік		
	число прибулих	число вибулих	приріст (скорочення)	число прибулих	число вибулих	приріст (скорочення)
Всього	11979	13984	-2005	12388	14400	-2012
у тому числі						
внутрішньорегіональна міграція	7529	8881	-1352	7726	8710	-984
міжрегіональна міграція	3803	4862	-1059	4061	5483	-1422
міждержавна міграція	647	241	406	601	207	394
із них						
з країнами СНД	624	206	418	592	173	419
з іншими країнами	23	35	-12	9	34	-25

* Джерело: Експрес-випуск Держкомстат Головне управління статистики у Вінницькій області
17.02.2010р. 11/37-214

З кожним роком збільшується питома вага абітурієнтів, зарахованих до ВНЗ для навчання на платній основі. Так, якщо у 1995/96 навчальному році для навчання за рахунок фізичних та юридичних осіб було прийнято 18,7% студентів, то в 2008/09 – вже 49,6% , тобто більше як кожний другий.

Отже, можемо говорити про підвищення рівня освіти населення, тобто підвищення якості трудового потенціалу в майбутньому. На жаль, на сьогодні рівень освіти трудового потенціалу є низьким.

Висновки. Отже, у Вінницькій області накопичено значні проблеми, що обумовлюють демографічну кризу, і негативно впливають на формування системи зайнятості. Демографічна криза в регіоні має певні особливості: тривають процеси старіння населення; граничними є коефіцієнти народжуваності, що не забезпечує навіть простого відтворення трудового потенціалу; на Вінниччині внаслідок низької тривалості трудового життя обмеженими є можливості реалізації трудового потенціалу; міграційне скорочення населення є стійким, призводить до вибуття продуктивної частини населення.

Позитивні зрушення, що останніми роками намітились у показниках відтворення трудового потенціалу Вінницької області, не досягли тих значень, які давали б підставу впевнено стверджувати про істотні успіхи демографічної регіональної політики.

Найбільш виразним проявом розгортання кризових явищ у відтворенні й розвитку трудового потенціалу є надзвичайно низькі показники здоров'я і життєздатності населення, які безпосередньо пов'язані із зростанням чисельності тих, хто захворів, прискоренням травматизму працюючих.

Вінниччина характеризується високим рівнем інтелектуального потенціалу, однак є обмеженими можливості ефективного використання професійних знань. Спостерігається низька відповідність трудового потенціалу міжнародним вимогам, що ускладнюється відсутністю умов для оновлення знань.

Список використаної літератури

1. Грішнова О. А. Людський розвиток: [Навч. посіб] / Грішнова О.А. - К.: КНЕУ, 2006. - 308 с.
2. Любіна Д.М., Кафлевська С.Г. Пріоритети в житті сучасної молоді / Любіна Д.М., Кафлевська С.Г // Збірник наукових праць ВДАУ, - вип. 37 – Вінниця: РВВ ВДАУ, 2007 р. – С.3-7.
3. Концепція демографічного розвитку на 2005-2015 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2004 р. N 724-р [Електронний ресурс]: Режим доступу - <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=724-2004-%F0>.
4. Статистичний щорічник Вінниччини 2008 [за ред.. Ігнатова І.]. – Головне управління статистики у Вінницькій області. – Вінниця, 2009 р. – 632 с.
5. Експрес-випуск Держкомстату. Головне управління статистики у Вінницькій області від 17.02.2010р. №11/37-214 - Вінниця, 2009 р. – 2 с.

УДК636.32/38:636.084

РОЛЬ КОРМОВ В ПРОИЗВОДСТВЕ ОВЦЕВОДЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ

Г.А.Туварчиева, аспирант

ЮФ НУБ и П Украины «Крымский агротехнологический университет»

In article dynamics of the cost price of forages and their structure in a diet of sheep is specified. Recommendations about equation of diets and to depreciation of forages are made.

В статье указана динамика себестоимости кормов и их структура в рационе овец. Даются рекомендации по сбалансированности рационов и снижению стоимости кормов.

Введение. В системе факторов, влияющих на конкурентоспособность производства овцеводческой продукции, ведущее место занимают корма. Их удельный вес в структуре себестоимости произведенной продукции овцеводства наибольший.

Поскольку себестоимость принадлежит к базовым экономическим категориям, она порождает большой интерес у многих ученых-экономистов [2].

Постановка задачи. При формировании себестоимости овцеводческой продукции стоимость кормов в сравнении с другими составляющими доминирует, тем самым, вызывает особое внимание при исследовании вопросов повышения эффективности производства продукции отрасли.